

Tízéves a Publika Magyar Könyvtári Kör

2001-ben, amikor először összeültünk, hogy szervezeti keretbe foglaljuk munkánkat és gondolatainkat, valószínűleg egyikünk sem gondolta, hogy ilyen sok mindenre futja majd az erőnkéből. Azt pedig legmerészebb álmainkban sem gondolhattuk, hogy 2011-ben nemcsak egy évtizedes fennállásunkat ünnepelhetjük, hanem a Publika Magyar Könyvtári Kör tevékenységeiben, szolgálatban és szakmai sikereiben gazdag tíz évét is.

Az induláskor könyvtárügyben aktívan jelenlevő alapító tagok érezték és érzékelték a szakmai tendenciákat, a világ változásait, és tudtuk, hogy a világot nem kell megváltani (mert ez már megtörtént), de „jobbítani” nagyon is szükséges. Azt kerestük, mi lehet a mi hozzájárulásunk a jobbítás művéhez. Úgy gondoltuk, a „sors nyitott nekünk elég teret” és számos lehetőség kínálkozik, de meg kell találnunk a magunk útját, megválasztani, mi lehet a mi hozzájárulásunk az átalakuló világhoz. Úgy véltük, hozhatunk „új ízeket” a működő könyvtári rendszerbe, szerény, egyszerű eszközökkel is, és megérintett minket (bibliai képpel élve) az a sürgetés, hogy: „legyetek a föld sója”, ami mindennek elmélyíti és megerősíti az ízet és értékét. Végül is, mint a népmesékben a legkisebb királyfi, e gondolat mentén indultunk el.

Az alapító okiratban öt alapvető célt jelöltünk meg, amelyek mindegyike erősen jelen van az életünkben és munkánkban a mai napig. A célok rendszerré, egymást kiegészítő és segítő tevékenységekké álltak össze az évek alatt, és most erős, jó megközelítési pontjai munkánk áttekintésének.

● **Az első e célok között a tudományos tevékenység, az elméleti kutatómunka támogatása, vagyis a közkönyvtári szféra innovációjának felkarolása.**

Mi volt ebben a mindennek „ízét adó” motiváció? Valószínűleg az „odafigyelés”. Mi ezt adhattuk ekkor a szakmának, észrevéve a szellemi csirákat, a kreativitást a munkaközösségekben, az ötleteket és gondolatokat, ezeket karoltuk fel innovatív bátorítással. A könyvtárügyben jelenlévő szakmai igényességet kapcsolunk be a nemzetközi közkönyvtári együttműködésbe kapcsolataink, szervező munkánk révén. „*A jó pillanat választása felemel, a rossz helyben maraszt*” – tartja az ősi kínai bölcsesség. Mi jókor indultunk nagy kalandokra, jókor fogtuk meg a kezeket, és fogtunk közös szellemi vállalkozásokba.

Mindenekelőtt, a lehetőségeket teremtettük meg. Segítettünk hazai és nemzetközi pályázatok elkészítésében, modellértékű szolgáltatások létrehozásában, pályázatokon képviseltük a hazai könyvtárakat, olyan projekteknél teremtettük meg az együttműködés feltételeit és dolgoztunk együtt, mint például a CULTIVATE, PULMAN, CALIMERA, SOCRATES/MINERVA INTERREG, II.LIGHT, AITMES, EMAPPS COM, LIGHT II.; EDLocal, ENTITLE.

Meghonosítottunk újabb együttműködési formákat, társulásokat, konzorciumokat hoztunk létre, amikben különböző közgyűjteményeket kapcsolunk össze, biztos keretfeltételeket teremtve, és képviseltük értékeiket és érdekeiket a nemzetközi munkabizottságokban. Abban a forráshiányos időszakban, amikor egymás után vonultak ki a nagy pályázattevők a hazai közéletből, ez komoly segítségnek bizonyult. A képviselet, a szervezőmunka és az adminisztratív vezetés mellett, mindig érdemben is részt vettük a munkákban.

- ② Az alapító okirat második célkitűzése értelmében a kezdetektől fontosnak tartottuk az elért eredmények közzétételét, a szellemi javak megosztását, így fontos feladatnak éreztük az **oktatás, a készségfejlesztés és ismeretterjesztés ügyét**. A tudást megosztani, közkinccsá tenni, minden kutató fontos kötelezettsége, a mi felelősségünket még növelte a társadalmi elvárások erős kényszere, mert az információs társadalomban a gazdálkodás meghatározó szinterei a közgyűjtemények, információs központok és intézmények, központi személyiségei az információs szakemberek, akik az információt tudássá szervezik. Az általános információ-literátusság és információs intelligencia színvonalának emeléseért nekünk – információs szakembereknek – kell differenciált eszközökkel és hatékonyan dolgoznunk.

A közös munkák mind ezt célozták, és ennek eszközei voltak:

- a konferenciák és fórumok,
- a célzott tanfolyamok, tréningek,
- műhelymunka (workshopok),
- oktatási anyagok készítése,
- útmutatók közreadása (elektronikus és nyomtatott formában),
- valamint a jó gyakorlat (best practice) közreadott példái.

Mindig a lehető leghatékonyabb megoldást igyekeztünk kiválasztani vagy azokat kombinálni.

Tekintsük át nagy vonalakban, kiragadott példákkal illusztrálva tevékenységünket a fent említett projektekhez kapcsolódva. Erre a számvetésre időről időre önmagunk miatt is szükség van, hogy pontosan lássuk, hová jutottunk mind ezen ügyekben.

2002-ben indult az „Eszköz projekt”, vagyis az „Elektronikus Szolgáltatások Közkönyvtárakban hátrányos helyzetű felhasználók részére” című program, ehhez megkaptuk a Soros Alapítvány támogatását. Már ekkor arra törekedtünk, hogy minél hatékonyabb legyen a kutatás, és az eredményei széles körben legyenek kamatoztathatóak. Egy 2001-es felmérés adataira építve hirdettük meg a szolnoki Versey Ferenc Megyei Könyvtár vezetésével az ehhez kapcsolódó konferenciát (Szolnok, 2002), amelynek célja a vakok és gyengénlátók, illetve az értelmi fogyatékosok számára kialakított könyvtári szolgáltatások bemutatása volt, a klasszikus formáktól (pl. dokumentum házhozszállítástól) kezdődően a speciális klubfoglalkozásokon át egészen az új, elektronikus eszközök használatáig.

A konferencia tapasztalataira épült 2002 őszén a felkészítő tréning Berekszentmiklós 14 könyvtáros részvételével, ahol az elmélet átadása mellett a tényleges eszközhasználat, a begyakorlás volt a cél. 2004-ben „Esélyek és hátrányok a könyvtári

ellátásban” címmel ismét felkészítő tréninget szerveztünk újabb 15 kolléga részvételével Kiskunmajsán. Az oktatási, képzési tevékenység fontos része ma is a munkánknak. Valószínűleg ennek köszönhetően 2006-ban jelentősen megnövekedett a tagságunk, ekkor átléptük az ötvenfős létszámot. A Publika Magyar Könyvtári Kör egyéni tagokat és intézményeket egyaránt regisztrál, ma már 62 regisztrált tagunk van, akikre építhetünk, és akik jelentős önkéntes munkával segítik céljaink valóra váltását. A Publika ereje tagságában van, amely elkötelezett céljaink valóra váltásában. Esetünkre is igaz az a rendszerelméleti megfigyelés, hogy a rendszert elemei közötti kapcsolatok minősítik. Ez a közösség jól összehangolódott, tagjai értik és segítik egymást. Mindenki azt teszi hozzá a munkához, amiben ő maga jeleskedik, amilyen sajátos „ízt” ő képvisel. Billédi Ibolya, a Publika vezetőjének személye ebben az egész tevékenységben meghatározó, igazi „vegyületképző elem”, aki jól tudja összefogni a munkát. Szerencsés természete, jó szervezőkészsége, széles kapcsolatrendszere és tapasztalatai, humora és empátikus készsége sikereink egyik záloga.

A fent említett tréningek, képzési lehetőségek tekintetében 2006-ot követően, továbbléptünk hatékonyságunk növelése érdekében, és az oktatás fontossága iránti elköteleződésünk szolgálatában, együttműködünk (szerződésben foglaltak szerint) az OSZK Könyvtári Intézetével

- tanfolyamok szervezésében,
- tananyagok rendelkezésre bocsátásában,
- közös kiadványok közreadásában,
- és kihelyezett, akkreditált kurzusokat segítettünk határon túli képzésekhez.

Később ezt kibővítettük egyéb támogatási formákkal, főleg a határon túli kollégákat segítettük azzal, hogy felvállaltuk tanfolyami oktatásuk és itt-tartózkodásuk költségeit. 2007-ben pedig a közgyűlési határozat alapján meghirdettük a „Tanulj velünk” ösztöndíjpályázatot hazai kollégáink, elsősorban a fiatalok számára, amivel az idegennyelv-oktatást támogatjuk, a nyelvvizsga megszerzésében segítünk. Pénzadománnyal segítettük a Gödöllői Városi Könyvtár és Információs Központ szervezésében megrendezett „Fa ága rügyével” című IV. Kárpát-medencei népmesemondó fesztivált (2008). Az újjáalakuló kápolnásnyéki Vörösmarty Mihály Községi Könyvtárnak szakmai segítséget és könyvadományt nyújtottunk, illetve szerveztünk.

Mindezek eredményeképpen természetesen tágult az együttműködők köre a szomszédos országokban dolgozó magyar könyvtáros szervezetekkel, könyvtárakkal és könyvtárosokkal. A tapasztalatcserék mindig közös szakmai programok mentén szerveződtek:

- Csíkszépvezén műhelymunka keretében, *Európai értékek és értékrend* címmel (2004. június);
- Veria Városi Könyvtárban (Görögország.) közös műhelymunka elektronikus szolgáltatások adaptációjához (2006. június);
- Zentán a vajdasági könyvtárosoknak: 30 órás akkreditált képzés keretében alapfokú internethasználat oktatása (2007. szeptember);
- Csíkszeredán 2008-ban akkreditált tanfolyamot támogattunk;
- Békéscsaba–Erdély–Moldva tanulmányút workshopkal együtt (2008. április);
- 2009-ben további három külföldi tanfolyamra került sor.

● Munkálkodásunk módszertani és stílusbeli érdekessége, hogy erősen támaszkodtunk a társintézményekre, a szakismerettel rendelkezőkre, ezért volt fontos eredmény, hogy elnyertük a Fogyatékosok Esélyegyenlősége Közalapítvány támogatását 2003-ban. Időt és energiát áldoztunk az intézményi együttműködésre, ami többszörösen megtérült. Röviden: odafigyeltünk egymásra. Ebből az is következett, hogy észre kellett vegyünk társadalmunk erős szétföredeztségét. Sokan szorulnak ki a közösségből amiatt, hogy nem részesei a történéseknek, a döntéseknek; elszenvedik és nem élnek a sorsukat; hátrányos helyzetűek, mert fogyatékkal élnek, vagy mert helyileg messze a lehetőségektől. Tevékenységünk nagy részét ez alatt a tíz esztendő alatt a lehetőségeikben korlátozottak, a változásokban lemaradók iránti szolidaritás határozta meg. Úgy gondoljuk, ezzel a hátrányos helyzetű csoporttal sokkal kevesebbet foglalkoznak érdemben, így a munkánk tartalmilag erősen kapcsolódik ezekhez a feladatokhoz. Az alapító okiratban ezt a szándékunkat külön is megjelöltük.

Az Esélyegyenlőség Napját 2003. május 10-én szakkiállítással is segítettük, majd május 30-án a szolnoki Versey Ferenc Megyei Könyvtárban megrendezett konferencián hazai és nemzetközi szakemberek beszéltek és érveltek a fogyatékkal élő emberek bekapcsolódásának módjairól az információs társadalom adta lehetőségekbe. A konferencia zárásaként szakmai ajánlásokat fogalmaztak meg a jelenlévő szakemberek, annak érdekében, hogy érdemben segíthessük könyvtári eszközökkel is hátrányos helyzetű embertársainkat.

A következő években ehhez a kérdéskörhöz még szélesebb szakmai platformokat választottunk. Országos konferencián vitattuk meg a közkönyvtárak – mint közösségi központok – lehetőségeit az állampolgárok demokratikus részvételi jogainak képviseletében. Természetesen ez a tartalmi vonulat is a **társadalmi esélyegyenlőség megerősítését** célozta, ami egész tevékenységünk alapfilozófiájának része.

Válogatás a rendezvényekből

- Közkönyvtár a közösség szolgálatában, Budapest, Pataky István Művelődési Központ, 2004;
- VIP. Vonzó, Informatív, Pontos. Az e-szolgáltatások használhatósága, Kiskunhalas, 2005;
- Információ-hozzáférés-esélyteremtés, e-könyvtári szolgáltatások lehetőségei a társadalmi befogadás támogatásában, Szentendre, 2006;
- e-Tanulás-Könyvtár-Internet, Sáropatak, 2006;
- REKESZ. Regionális Együttműködés Könyvtárak Elektronikus Szolgáltatásaihoz, Veria, 2006;
- e-Könyvtár, e-szolgáltatás, távoli hozzáférés az információhoz, Nagykanizsa, 2007;
- ENTITLE-projekt keretében az egész életen át tartó tanulás könyvtári feladatairól, Szentendre, 2008;
- ENTITLE-konferenciák Egerben és Budapesten, 2009.

Bekapcsolódva a nemzetközi projektekbe, a Digitális Útmutatók használatára gyakorlattal egybekötött workshopokat szerveztünk (Kiskunmajsa és a szentendrei Pest Megyei Könyvtárban), majd az európai projektekben való együtt-

működés lehetőségeit elemző műhelyt, a Romániai Magyar Könyvtáros Egyesülettel együtt, Csíkszeredán.

Kapcsolati tőkénk révén segíteni tudtuk a közkönyvtárakat a partnerkeresésben, és fontosnak ítéltük, hogy a projektek angol nyelvű dokumentációját magyar nyelven is elérjék az érdekeltek, ezért adtuk közre az angol nyelvű útmutatókat, segédleteket és kézikönyvet magyar fordításban, hiszen bizton tudtuk, így forgathatóak nagyobb haszonnal.

- 4 Az egészséges közélet fontos feltétele, hogy a közösség minden tagja jól tájékozódjon a számára fontos döntések, szolgáltatások stb. ügyében. Elérhetőek legyenek a források, használhatóak a szolgáltatások és mindezt jó hatásokkal. Ezért elengedhetetlen, hogy a közgyűjtemények okosan gazdálkodva, egyszerű felületeken nyújtsák szolgáltatásaikat, és a kereső minden fontos információt „egy ablakon” át érjen el. A fenti (PULMAN, CALIMERA stb.) nemzetközi projektek ezt a célt szolgálták. Tudatosították a nemzeti értékek (kulturális örökség, közösségi kincsek) fontosságát. A történelmi múlt ismerete nélkül nincsen igazi jövője egy közösségnek. A **szellemi örökségvédelem** jegyében folyó munkában azt képviseltük, hogy a helyi közösségek kiszolgálásában együttműködő közgyűjtemények és intézmények adják össze erőiket, a szakismeretet, intelligenciát, szaktudást. A „Nyissuk meg kincses-kamráinkat” jelszóval meghirdetett munka célja azt volt, hogy tudatosítsuk értékeinket a közösségekben, és adjunk egységes hozzáferést a gyűjtemények használoinak. Ez a közgyűjteményi együttműködésre épített gondolatsor adta a „Tradíció és világháló” című rendezvények témáját, de ezzel vetettük meg a EDLocal nemzetközi projekthez kapcsolódás hazai alapjait is. Az általunk elindított munka a European Digital Library EUROPEANA, az Egységes Digitális Európai Adattár (EUROPEANALocal), a napjainkban már részben elérhető egységes felületű rendszer létrejöttét segítette elő. A magyar felek (a Békés Megyei Tudásház és Könyvtár, a levéltár és a múzeum vezetésével) a mi közreműködésünkkel kerültek be a rendszerbe, amire büszkék vagyunk. 2008-ban felvételünket kértük a könyvtáros egyesületek nemzetközi szervezetébe; az IFLA két szekciójában is regisztráltattuk magunkat: a közkönyvtári és a hátrányos helyzetű olvasókkal foglalkozó könyvtárosok szekciójába. 2009-ben Milánóban, 2010-ben pedig Göteborgban poszteres előadást tartott a Publika Magyar Könyvtári Kör vezetője e témákban. 2009 volt az ENTITLE projekt „nagy éve” számunkra, a korábbi felmérés adataira építve, aminek eredményeiről a weben is elérhetőek adataink (<http://www.ki.oszk.hu/entitle/surveyfw.html>). Két nagyobb rendezvényre is sort kerítettünk:
- Májusban az LLL – Library Learning Services (www.entitleIII.eu), az egész életen át tartó tanulás témájában, országos konferenciájára került sor Egerben, az Eszterházy Károly Főiskola és a Bródy Sándor Megyei és Városi Könyvtár aktív közreműködésével. A konferencia előadásait online módon is figyelemmel kísérhették az érdeklődők. 94 résztvevő regisztráltatta magát a közkönyvtárakból, egyetemi és szakkönyvtárakból, oktatási intézményekből és informatikai cégektől. Párhuzamosan poszterkiállítás és termékvásár is színezte a programot. Délután a kerekasztal-megbeszélésre a Bródy Sándor Megyei és Városi Könyvtárban ültünk össze, megfogalmazni szakmai ajánlásainkat. (www.ki.oszk.hu/entitle)

- Októberben az egész projektet lezáró konferenciát szerveztük meg az Országos Széchényi Könyvtárban, 15 országból mintegy nyolcvan résztvevő volt jelen. A délelőtti plenáris ülések az elvi alapvetéseket foglalták össze, kiegészítve a jó gyakorlatok példáival, Finnországtól Görögországon át Portugáliáig. Részt vettünk az ENTITLE Guidelines létrejöttében, egy teljes fejezet anyagát mi készítettük el angolul, majd az egész kézikönyvet lefordítottuk magyar nyelvre, a hazai használat érdekében.

Míndehhez szorosan kapcsolódva „Könyvtárak az egész életen át tartó tanulás szolgálatában” címmel pedig egésznapos, nagyon sikeres konferenciát szerveztünk, a Pest Megyei Könyvtárban, Szentendrén, ahol a hazai tapasztalatokról részletesen esett szó. Nagyszerű szakmai megoldások és ügyes ötletek szórakoztatták az egybegyűlteteket. Mert, hogy el ne felejtsem, mi, a Publika Kör tagjai szeretünk együtt lenni, jó munkákban, finom falatokban és szellemi szórakozásban is osztozva. Talán ezért olyan nagy sikerűek a szakmai tanulmányútjaink is.

- A „tanutak” mindig szakmai programokhoz kötődnek. A legtávolabbi úticélok, Svájc és Görögország mellett bejártuk a környező országok magyarok lakta vidékeit, Erdélyt, Felvidéket, Vajdaságot, Burgenlandot, Kárpátalját, Muravidéket, voltunk Linzben a népfőiskolán, Csehországban, Moldvában, a csángók földjén, hogy csak felsorolásszerűen érintsem közös élményeink színtereit. A természeti és épített szépségek mellett, élményt adó emberekkel találkozhatunk, akik emberségükkel és lelki tartásukkal felejthetetlen példái életünknek. Mindig gondosan előkészített útteranggal indulunk útnak, a közös élménygyűjtés szándékával, ahogyan az alapító okiratban fogalmaztunk, hogy szolgálunk kell **a kulturális örökségünk védelmét, épített és szellemi értékeink tudatosítását. A műemlékek és tudománytörténeti gyűjtemények látogatása** mellett ennek egyik formája a történelmi könyvtári örökség digitalizációjának felkarolása, a hozzáférhetőség többszörözése. 2009-ben a XXI. századi kihívások egyikeként éppen ennek szenteltük az együtt töltött napokat. A klosterneuburgi, XII. századi, Agoston-rendi kolostor és -könyvtárlátogatás után Pannonhalmán rendeztünk workshopot, amelyen az egyházi könyvtárak lehetőségeit gondoltuk végig, az „EUROPEANA – Kulturális örökség – Open Access” projekt nyújtotta perspektíváiból.

A kirándulások alkalmával rendszeres könyvadományokkal segítjük a vendéglátókat. Azt gondoljuk, hogy egy magyar anyanyelvű könyvtárosnak ez az igazi ajándék.

Nagyobb adománnyal segítettük a kárpátaljai Kőrösmező iskolai könyvtárát. 2010 áprilisában egy tapasztalatcsere-látogatást tettünk a Hunyad Megyei Könyvtárban, Déván. A szakmai megbeszélés után egy kedves kolléga vezetésével felkerestük a Téglás Gábor Iskolaközpontot, mivel itt kapott helyet a magyar nyelvű állomány jelentős része. Az intézmény közel hatszáz gyermek oktatásáról és neveléséről gondoskodik; itt tanulnak a Magyarok Nagyasszonya Gyermekotthon lakói, Bőjte Csaba ferences testvér védenecsei is. A gyermekotthonnak is főleg könyvajándékkal kedveskedtünk, de a nap folyamán egy újabb nagy terv körvonalazódott: a „Szórványban élő magyarság ellátásának támogatása” elnevezésű program, és ez már túlmutat az adományozáson. Szakértők se-

gítségével olyan terven dolgozunk, amely megvalósulása esetén a Téglás Gábor Iskolaközpontban összegyűlt könyvanyag tényleges használhatóságát érdemben segíti.

Kiindulásként 2010 szeptemberében felmérést készített Déván egy szakértőnk, és most azon dolgozunk, hogy a könyvtár 18 ezer egységre becsült könyvtömeget hogyan tehetnénk használhatóvá, igazi „könyves házzá”. Ennek a nagy munkának részét képezi, a dokumentumállomány ellenőrzése, leltárba vétele, katalogizálása, az e-könyvtári rendszer kialakítása. Ebben sokan fogunk közreműködni, és további együttműködő partnereket keresünk, a „köz hasznára”.

* * *

Nagyon is szükséges ez a munka, mert *„lehet, hogy történelmünk legnagyobb vízváltóhoz érkezünk – mondja László Ervin –, mindannyiunk életét érintő kérdés: hogy át tudjuk-e úgy alakítani a világot, hogy Woodrow Wilson szavait parafrázálva – biztonságba legyen a jóság és a demokrácia.”*

Ez akár a következő tíz évünk programja is lehet.

Bobokné Belányi Beáta

A Publika Magyar Könyvtári Kör 2010. évi rövidített szakmai és pénzügyi beszámolója

Ünnepi közgyűlést tartott a Publika Magyar Könyvtári Kör 2011. március 10-én az Országos Széchényi Könyvtár VIII. szinti társalgójában. Az előző, 2010. év szakmai–gazdálkodási tapasztalatainak és a 2011. év terveinek kötelező bemutatása mellett az eddig megtett tízéves út áttekintésére is sor került. Az eredményeket a helyszínen kiállított poszterek hitelesítették. A jelenleg 60 tagú egyesület 12 alapító tagját ajándékkal is köszöntötte az elnök, Billédi Ferencné.

Mint ahogy a tíz év során mindig, így az elmúlt évben is a hazai közkönyvtárak európai lépéstartásának a támogatása állt az egyesület figyelmének középpontjában. 2010-ben aktuálisan az MDR Partner (London) iroda szervezésében létrejött nemzetközi konzorcium tagjaként az EU Education and Culture DG által meghirdetett pályázatra készítette el – mint magyarországi partner – az EMPOWER című projekt hazai programjait. A projekt célja az volt, hogy a korábban megvalósított Lifelong Learning projektek (mint az EQUAL, PULMAN, CALIMERA, MINERVA, ENTITLE) megvalósítása nyomán folyamatosan összegyűlt eredmények és tapasztalatok gyakorlatba ültetését segítse elő 16 ország közkönyvtáraiban. A rendkívül fontos témában a nemzetközi konzorciumtól még további előkészítő munkát vár a bíráló bizottság.